

ГОЛУБЕВА Вікторія

 <https://orcid.org/0000-0003-3903-3451>

к. ю. н., професор,
професор кафедри міжнародного
цивільного та комерційного права
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
v.holubeva@knute.edu.ua

HOLUBIEVA Viktoriia

 <https://orcid.org/0000-0003-3903-3451>

PhD (Law), Professor,
Professor of the Department of International,
Civil and Commercial Law
State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
v.holubeva@knute.edu.ua

ГОЛОВКО Єлизавета

 <https://orcid.org/0009-0000-1008-0567>

спеціаліст відділу міжнародних зв'язків
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
y.holovko@knute.edu.ua

HOLOVKO Yelyzaveta

 <https://orcid.org/0009-0000-1008-0567>

Leading specialist
at the International Relations Office
State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
y.holovko@knute.edu.ua

**СВАМ У СИСТЕМІ РЕГУЛЮВАННЯ
МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ**

Присвячено характеристиці Механізму коригування вуглецевих викидів на кордоні ЄС (СВАМ) з огляду його місця в системі тарифних і нетарифних заходів регулювання міжнародної торгівлі. Актуальність дослідження зумовлена посиленням впливу екологічної компоненти на міжнародні та національні торговельні режими і включенням параметрів "вуглецевої інтенсивності" до умов доступу товарів на деякі ринки (зокрема ЄС, Великої Британії, Швейцарії). Висунуто гіпотезу, згідно з якою СВАМ не має ознак митно-тарифного регулювання, а його суть і особливості застосування відповідають певним характеристикам нетарифного регулювання міжнародної торгівлі й на теперішній момент фактично формують "процедурний" бар'єр нетарифного регулювання, що ґрунтується на обов'язкових вимогах моніторингу, звітності та верифікації викидів. Відповідно, при дослідженні місця СВАМ у системі тарифних та нетарифних заходів регулювання міжнародної торгівлі, національної практики держав і підходів СОТ систематизовано деякі особливості Механізму на відповідність ознакам тарифного чи нетарифного регулювання. Проаналізовано і порівняно зміст деяких міжнародних та національних нормативно-правових актів з точки зору їх взаємозв'язку і співвідношення (зокрема Регламенту (ЄС) 2023/956, ГАТТ, Угоди про технічні бар'єри в торгівлі, відповідних положень законодавства Великої Британії та

**SBAM IN THE INTERNATIONAL
TRADE REGULATION SYSTEM**

This article is dedicated to the characteristics of the Carbon Border Adjustment Mechanism at the EU border (CBAM) with regard to its place in the system of tariff and non-tariff measures regulating international trade. The relevance of the study is determined by the growing influence of the environmental component on international and domestic trade regimes, as well as by the inclusion of "carbon intensity" parameters in the conditions for market access for goods (in particular, the European Union, the United Kingdom, and Switzerland). The hypothesis is put forward according to which CBAM does not have the characteristics of customs or tariff regulation, and its essence and application features correspond to certain characteristics of non-tariff regulation of international trade and, at present, actually form a non-tariff "procedural" regulatory barrier based on mandatory requirements for monitoring, reporting, and verifying of emissions. Accordingly, when studying the place of CBAM in the system of tariff and non-tariff regulation measures of international trade, the national practice of states, and the approaches of the World Trade Organization, certain features of the Mechanism have been systematized for compliance with the characteristics of tariff or non-tariff regulation. The content of some international and domestic legal acts has been analysed and compared in terms of their interconnection and correlation (in particular, Regulation (EU) 2023/956, the General Agreement on Tariffs and Trade, the Agreement on Technical Barriers to Trade, and relevant provisions of the

Швейцарії). Узагальнено вплив міжнародної і національної складових на теоретичні та практичні аспекти дії СВАМ, а також практику Органу врегулювання спорів СОТ і означено необхідність комплексного підходу в цій сфері. Отримані результати підтверджують, що СВАМ не є митом чи внутрішнім податком та не справляється в момент митного оформлення, що унеможливує його кваліфікацію як заходу митно-тарифного регулювання. Організаційно-правова конструкція СВАМ відповідає характеристикам нетарифного "процедурного" інструменту доступу на ринок, оскільки передбачає обов'язкове розкриття даних про вбудовані викиди, їх незалежну верифікацію та пов'язує можливість імпорту з виконанням процедур MRV. Доведено, що така кваліфікація СВАМ зумовлює застосовність статей I та III ГАТТ, норм Угоди про технічні бар'єри у торгівлі та необхідність обґрунтування його легітимності за ст. XX ГАТТ. Сформульовані висновки визначають ключові міжнародно-правові наслідки функціонування СВАМ і встановлюють нові вимоги для третіх країн щодо узгодження процедур оцінки викидів із регуляторними вимогами ЄС.

Ключові слова: Механізм коригування вуглецевих викидів на кордоні (СВАМ), "Моніторинг, звітність, верифікація" (MRV), Європейська система торгівлі квотами на викиди (EU ETS), СОТ, ГАТТ, тарифні заходи/бар'єри, нетарифні заходи/бар'єри.

legislation of the United Kingdom and Switzerland). The impact of international and national components on both the theoretical and practical aspects of CBAM's operation has been summarized, as well as the practice of the WTO Dispute Settlement Body and the need for a comprehensive approach in this field has been indicated. The obtained results confirm that CBAM is not a customs duty or internal tax and is not levied at the time of customs clearance, which precludes its qualification as a measure of customs-tariff regulation. The organizational and legal structure of CBAM corresponds to the characteristics of a non-tariff "procedural" market access instrument, as it provides for mandatory disclosure of embedded emissions data, their independent verification, and links the possibility of import to the fulfilment of MRV procedures. It has been proven that such a CBAM qualification entails the applicability of Articles I and III of the GATT, the provisions of the Agreement on Technical Barriers to Trade, and the need of justifying its legitimacy under Article XX of the GATT. The formulated conclusions define the key international legal implications of CBAM's operation and establish new requirements for third countries concerning the alignment of emissions assessment procedures with the regulatory requirements of the European Union.

Keywords: Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM), "Monitoring, Reporting, Verification" (MRV), EU Emissions Trading System (EU ETS), WTO, GATT, tariff measures/barriers, non-tariff measures/barriers.

JEL Classification: F13, F18, K33, Q58.

Вступ

Запровадження з 2026 р. Європейським Союзом Механізму коригування вуглецевих викидів на кордоні (СВАМ, *Carbon Border Adjustment Mechanism*, далі – СВАМ або Механізм) є проявом сучасної трансформації міжнародної торговельної системи. Означені зміни важливі й цікаві з різних причин.

По-перше, за просторовою ознакою (територією дії та впливу), оскільки Механізм застосовується на регіональному рівні (на внутрішньому ринку і на кордонах ЄС), але фактично впливає як на національне (для експортерів товарів до Євросоюзу і країн їх походження), так і на всесвітнє (в рамках Світової організації торгівлі, далі – СОТ) переосмислення процесів зовнішньоторговельного регулювання і його складових елементів.

По-друге, з огляду на сутнісні характеристики СВАМ (саме як багатокомпонентного регуляторного явища, яке об'єднує економічні (в т. ч. торговельні), екологічні та організаційно-правові аспекти). Фактично екологічні характеристики виробничих процесів стають визначальною складовою режиму доступу товарів на внутрішній ринок, а отже, елементом зовнішньоторговельної політики держав і митних територій. Це зумовлює необхідність переосмислення підходів до деяких аспектів

правового регулювання міжнародної торгівлі на універсальному, регіональному та національному рівнях. Для України тема є нагальною передусім внаслідок економічних масштабів застосування *СВАМ*. За оцінками профільних бізнес-асоціацій та аналітичних центрів, у 2025 р. близько 15% українського експорту до Європейського Союзу припадає на товари, що підпадають під сферу дії *СВАМ*, зокрема продукцію чорної металургії, цемент, алюміній та добрива (Центр економічного відновлення, 2025; Європейська бізнес-асоціація, 2025). Враховуючи, що 2025 рік є завершальним етапом перехідного періоду Механізму перед його повноцінним фінансовим застосуванням з 1 січня 2026 р., зазначені показники свідчать про безпосередній і найближчий вплив *СВАМ* на умови доступу українських товарів до внутрішнього ринку ЄС.

По-третє, необхідно розуміти, до яких тарифних чи нетарифних заходів регулювання міжнародної торгівлі належить *СВАМ*, оскільки від цього залежить, чи може та за яких умов він буде застосовуватися, щоб відповідати вимогам міжнародних договорів системи СОТ і не спотворювати конкурентні умови на світових ринках. Зазначене, своєю чергою, вплине на те, які кроки (щодо лібералізації міжнародної торгівлі, спрощення торговельних процедур, забезпечення рівних конкурентних умов, недискримінації й захисту економічних інтересів, виконання міжнародних зобов'язань тощо) (Бураковський, 2012, с. 16–17), а також за допомогою яких міжнародних організаційно-правових підходів можуть і будуть застосовувати Світова організація торгівлі, держави і митні території, що є членами СОТ.

Тема дослідження є досить розгалуженою і, по суті, охоплює кілька сфер, а саме: тарифне і нетарифне регулювання міжнародної торгівлі в рамках СОТ та місце в ньому *СВАМ*, а також деякі особливості юридичної природи безпосередньо Механізму і його співвідношення з іншими сучасними економіко-правовими й екологічними явищами тощо.

Варто зазначити, що у вітчизняній економіко-правовій доктрині (економічній і правовій) питанням митно-тарифного регулювання присвячені праці таких науковців, як Ватагович (2017), Гуцул (2018), Іванов (2025) та ін.; нетарифну сферу регулювання міжнародної торгівлі досліджували Орлова (2001), Голубева (2004), Бураковський та ін. (2015), Гаманюк та ін. (2020), Колісник (2024) та ін.; комплексно до вивчення зовнішньоекономічної політики та різних інших дотичних сфер, що поєднують два попередні аспекти, зверталися Бураковський та ін. (2012), Каплюченко (2016), Кайнара (2016), Гужва (2017), Ксендзук (2020), Мовчан та ін. (2021), Олейник та Рошко (2023) та ін. З іншого боку, дослідження українських авторів переважно висвітлюють економічні та галузеві аспекти впливу *СВАМ*. Наприклад, Іванов (2025) аналізує його роль у формуванні асиметрії торгівлі між Україною та ЄС і наголошує

на обмеженнях тарифного регулювання у відповідь на кліматичні заходи ЄС, тоді як Даценко (2024, 2025) розглядає наслідки для конкурентоспроможності металургійної галузі та перешкоди адаптації підприємств до вимог Механізму. Низка праць вітчизняних правників присвячена питанням кліматичної політики (Поєдинок (2024), Гордієнко (2024), Максимова (2023), Кадук (2021) та ін.) і викидів парникових газів, у т. ч. і вуглецевих (зокрема, Лозо та Троян (2025) аналізують розвиток системи торгівлі викидами в ЄС та її потенційне значення для України), а Гудіма та ін. (2025) досліджують питання впровадження вуглецевих кредитів і необхідність узгодження процедур моніторингу та верифікації викидів з європейськими вимогами). Однак питанням юридичної природи *СВАМ* у контексті норм СОТ увага не приділяється, попри досить велику увагу до інституційних та економічних викликів *СВАМ* (зокрема з практичної точки зору).

В іноземній літературі питання сумісності *СВАМ* із нормами СОТ розглядається значно активніше. *Durel* (2024) аналізує трансформацію міжнародного торговельного права (в контексті "права СОТ") у зв'язку з впливом коригування вуглецевих викидів на кордоні ЄС внаслідок запровадження до товарів вимог, пов'язаних із процесами та методами їх виробництва (*PPMs*). *Ahmad* (2025) виокремлює аспекти потенційної невідповідності *СВАМ* принципам недискримінації та пропорційності, підкреслюючи вирішальне значення процедур "Моніторингу, звітності, верифікації" (*MRV*). *Beaufils et al.* (2023) досліджують можливі варіанти реалізації *СВАМ* та його вплив на торговельних партнерів ЄС. *Liu et al.* (2025) доводять, що Механізм впливає на інвестиційну поведінку іноземних компаній, сприяючи перетіканню капіталів у проекти з нижчою вуглецевою складовою. *Lim et al.* (2021) стверджують, що *СВАМ* не відповідає положенням ГАТТ, порушує принцип недискримінації, збільшує витрати товаровиробників і шкодить конкуренції, хоч і має на меті запобігти негативним змінам клімату. *Bellora* та *Fontagné* (2022) провели економічну й екологічну оцінку різних аспектів *СВАМ*, у т. ч. з огляду на його прийнятність й відповідність сучасним вимогам СОТ.

Водночас в теорії та практиці міжнародного торговельного права, права СОТ ще залишається чимало питань, які потребують дослідження та на теперішній момент є актуальними, особливо зважаючи на їх динамічність, комплексність та міждисциплінарний зв'язок не лише в правовій площині.

Метою роботи є дослідження правової природи Механізму коригування вуглецевих викидів на кордоні ЄС (*СВАМ*) з точки зору визначення його місця в системі тарифних і нетарифних заходів регулювання міжнародної торгівлі. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання: з'ясувати відповідність *СВАМ* ознакам тарифного або нетарифного регулювання міжнародної торгівлі відповідно до документів СОТ і практики Органу врегулювання спорів СОТ; означити

міжнародно-правові наслідки класифікації *СВАМ* як нетарифного бар'єру; порівняти підходи Європейського Союзу з наявними національними практиками в цій сфері.

В основі цієї статті лежить гіпотеза про те, що *СВАМ* не є суто тарифним бар'єром (митом або податком) у значенні ст. II ГАТТ, а його ознаки, особливості та процедура застосування відповідають характеристикам нетарифного регулювання міжнародної торгівлі.

Відповідно, при дослідженні місця *СВАМ* у системі тарифних та нетарифних заходів регулювання міжнародної торгівлі, національної практики держав і підходів СОТ застосовуються систематизація певних ознак Механізму на відповідність ознакам тарифного чи нетарифного регулювання; формально-юридичний аналіз та порівняльно-правовий підхід щодо змісту деяких міжнародних і національних нормативно-правових актів з точки зору їх взаємозв'язку і співвідношення (зокрема Регламенту (ЄС) 2023/956 (2023), ГАТТ (1947, 1994), Угоди про технічні бар'єри в торгівлі (1994), відповідних положень законодавства Великої Британії та Швейцарії тощо); узагальнення і синтез впливу міжнародної та національної складових на теоретичні й практичні аспекти дії *СВАМ*, а також практику Органу врегулювання спорів СОТ і необхідності комплексного підходу в цій сфері.

Стаття містить чотири розділи. У першому визначено деякі особливості змісту і правової природи Механізму коригування вуглецевих викидів на кордоні ЄС (*СВАМ*). У другому розділі окреслено співвідношення *СВАМ* з митно-тарифними заходами регулювання міжнародної торгівлі, а в третьому – з нетарифними. Четвертий розділ присвячено порівняльному аналізу *СВАМ* ЄС з національними прикордонними механізмами вуглецевого коригування Великої Британії та Швейцарії.

1. Деякі особливості Механізму коригування вуглецевих викидів на кордоні ЄС (*СВАМ*)

У рамках реалізації Європейським Союзом пакета "*Fit for 55*", спрямованого на скорочення викидів парникових газів щонайменше на 55% до 2030 р., прийнято Регламент (ЄС) 2023/956 (2023), який запроваджує Механізм коригування вуглецевих викидів на кордоні ЄС (*Carbon Border Adjustment Mechanism, СВАМ*), визначає його цілі та сферу застосування, перелік товарів, що потрапляють під його дію, правила обчислення вбудованих/включених викидів (*embedded emissions*, далі – вбудовані викиди) та відповідні обов'язки імпортерів. З точки зору кліматичних і екологічних сфер *СВАМ* є "новаторським інструментом" ЄС, спрямованим на зменшення викидів парникових газів у глобальному масштабі (Кадук, 2021; Максимова, 2023; Даценко, 2024; Поєдинок, 2024; Гордієнко, 2024).

Фактично *СВАМ* є протилежною ("зовнішньою") частиною Європейської системи торгівлі квотами на викиди (*EU Emissions Trading*

System, далі – *EU ETS*) і регуляторно пов'язаний із системою торгівлі квотами на викиди парникових газів у межах ЄС (*Directive 2003/87/EC*, 2024). Відповідно до Регламенту (ЄС) 2023/956 (2023), з 1 січня 2026 р. імпортери зобов'язані купувати електронні сертифікати *CBAM* у кількості, що відповідає верифікованим вбудованим вуглецевим викидам у товарах і визначається на підставі декларації *CBAM*. Такий підхід (дещо формально) забезпечує еквівалентність і збалансування адміністративно-правового і фінансового навантаження на товари національних товаровиробників із країн ЄС та імпортні товари внаслідок того, що внутрішні виробники зобов'язані купувати у компетентних органів квоти на викиди парникових газів.

CBAM спрямований на певне відтворення і збалансування вимог "внутрішнього" механізму ціноутворення на викиди парникових газів для національних товаровиробників із країн Євросоюзу через "зовнішній" механізм коригування вуглецевих викидів на кордоні ЄС для імпортерів товарів іноземного походження. Такий підхід покликаний запобігати загалом викидам парникових газів, у т. ч. вуглецю, та забезпечувати рівні умови конкуренції між національними товаровиробниками з країн ЄС і виробниками з третіх країн. В обох випадках застосовується "універсальний" обов'язковий механізм "Моніторинг, звітність, верифікація" ("*Monitoring, Reporting and Verification*", далі – *MRV*). Але існує проблема "різної" доступності для товаровиробників із країн ЄС та імпортерів із третіх держав, як і останніх між собою, до процедур *MRV*, застосування значень за замовчуванням, непрозорості критеріїв визнання іноземних систем/механізмів ціноутворення на вуглецеві викиди, доступу до акредитованих верифікаторів, вимог до декларацій *CBAM* тощо.

Окремо варто зауважити, що вищевказані проблеми можуть породжувати ризики порушення принципу і режиму найбільшого сприяння (ст. I ГАТТ), принципу національного режиму (ст. III ГАТТ), принципу транспарентності (ст. X ГАТТ) тощо, а отже, призводити до дискримінації (*Lim et al.*, 2021).

Слід уточнити, чому саме не є однозначно зрозумілим, до яких заходів (їх механізмів й інструментів) регулювання міжнародної торгівлі належить *CBAM*:

- входить до "кліматичного пакету" ("*Fit for 55*", Регламент (ЄС) 2023/956 (2023), Преамбула п. 10; ст. 1), тобто або взагалі не має стосуватися міжнародної торгівлі, або опосередковано пов'язаний із нетарифними прихованими (якісними) бар'єрами, про що в загальних рисах йдеться в п. 15 Преамбули Регламенту (ЄС) 2023/956 як про "забезпечення при цьому сумісності з нормами СОТ";

- реалізується саме на кордоні ЄС і стосується імпорту товарів (Регламент (ЄС) 2023/956, Преамбула п. 16) із залученням до процесу митних органів (Преамбула п. 43–44; ст. 3 (14)), митних представників (ст. 3 (15), 5, 32, 35), митних декларантів (Преамбула п. 44; ст. 3 (16));

- передбачає стягнення або звільнення від стягнення так званого "вуглецевого мита" (наприклад, ст. 2 п. 3 Регламенту (ЄС) 2023/956), тобто стосується регулювання тарифного (як можливий різновид митних платежів) або/і митного (внаслідок особливостей визначення, пов'язаних, зокрема, із застосуванням значень за замовчуванням, вимог до декларацій *CBAM* тощо);
- передбачає "квоти *EU ETS*" (Регламент (ЄС) 2023/956, ст. 3 п. 29), систему торгівлі "спеціальними квотами" (Преамбула п. 20–21; ст. 1), а квотування є кількісним нетарифним методом регулювання міжнародної торгівлі тощо.

Проблема полягає у відсутності чіткої та узгодженої правової кваліфікації Механізму, що ускладнює оцінку його сумісності з міжнародними зобов'язаннями держав і митних територій та прогнозування наслідків його впливу для третіх країн. З точки зору допустимості економічних, адміністративно-правових, а тепер і екологічних заходів обмеження та стимулювання експорту й імпорту визначення юридичної природи *CBAM* і його місця в системі регулювання міжнародної торгівлі вимагає встановлення співвідношення Механізму з тарифними (в т. ч. митно-тарифними) й нетарифними заходами, закріпленими в Генеральній угоді з тарифів і торгівлі (1947, 1994) (надалі – ГАТТ) та інших угодах системи СОТ (які забезпечують міжнародну торгівлю товарами або її захищають й обмежують).

Зауважимо, що класифікація *CBAM* як нетарифного заходу дає можливість застосування ст. XX ГАТТ як правової підстави для його можливого виправдання та обґрунтування. На відміну від тарифних бар'єрів, для яких ст. XX не діє, нетарифні регуляторні інструменти можуть бути обґрунтовані за винятками XX(b) (захист життя і здоров'я людей) та XX(g) (збереження вичерпних природних ресурсів). Це відкриває для Європейського Союзу можливість легітимізувати *CBAM* як кліматичний захід, спрямований на охорону глобальної кліматичної системи, що, по суті, і заявляється. Водночас ключовим і найскладнішим питанням залишається відповідність Преамбулі ст. XX, яка забороняє свавільну або необґрунтовану дискримінацію між країнами. Саме цей аспект може стати джерелом найбільшої юридичної критики *CBAM*, якщо різниця між державами, які запровадили внутрішнє ціноутворення на CO₂, та тими, які його не мають, буде визнана непропорційною або необ'єктивною (*Ahmad, 2025*).

По суті, регуляторний підхід, закріплений у *CBAM*, поєднує елементи кліматичного регулювання, ринкових інструментів скорочення викидів та вимог доступу до ринку, що формує комплексний характер Механізму. *CBAM* не належить до традиційних видів торговельних заходів, має ознаки "гібридного інструменту" та суттєво впливає на умови імпорту продукції третіх країн, що зумовлює потребу його класифікації в межах тарифних і нетарифних заходів регулювання

міжнародної торгівлі на національному, міжнародному двосторонньому і багатосторонньому (регіональному й універсальному) рівнях.

2. СВМ і митно-тарифні заходи регулювання міжнародної торгівлі

Митно-тарифне або тарифне регулювання міжнародної торгівлі реалізується через сукупність пов'язаних елементів, зокрема: мит, тарифних преференцій, митного тарифу, митних платежів, методів визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон, порядку визначення і підтвердження країни походження товарів, процедур митного контролю та ін. (Ватагович, 2017; Гужва, 2017; Гуцул, 2018, с. 14; Ксендзук, 2020; Олейник & Рошко, 2023; Іванов, 2025).

Тарифні заходи в міжнародних договорах системи Світової організації торгівлі є основним засобом регулювання доступу товарів на ринок і визначаються ст. II ГАТТ (1947, 1994), яка зобов'язує членів справляти мита відповідно до зв'язаних ставок, зафіксованих у Розкладах поступок. Ці ставки встановлюють максимально допустимий рівень тарифного захисту, а ст. II:1(a)–(b) ГАТТ визначає межі застосування звичайних мит та інших мит чи зборів. Незважаючи на наявність грошового платежу, СВМ не відповідає ознакам тарифного регулювання, оскільки не змінює ставок мита при експорті або імпорті товарів (бо сплачується через окремий порядок купівлі електронних сертифікатів СВМ, які є еквівалентом однієї тонни вбудованих викидів у товари, кількість яких визначається на підставі декларації СВМ), відповідно, не включається до митної вартості товарів, на підставі якої нараховуються митні платежі (у т. ч. мито), і не справляється в межах митного оформлення.

Обсяг зобов'язання за СВМ визначається не митною вартістю чи кількісними характеристиками товару (за деякими винятками: Регламент (ЄС) 2023/956 (2023), ст. 2 п. 3), а верифікованою кількістю вбудованих викидів відповідно до Регламенту (ЄС) 2023/956. СВМ орієнтується не на митну вартість імпортованих товарів, а на "вуглецеву інтенсивність" або "вуглецеву нейтральність" певних виробничих процесів та видів діяльності (Регламент (ЄС) 2023/956, Преамбула п. 27), що виходить за межі адвалерних та специфічних ставок мит у значенні ст. VII ГАТТ та Угоди про застосування статті VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року (1994) (надалі – Угода про визначення митної вартості).

Це розмежування підтверджене практикою Органу врегулювання спорів СОТ (надалі – ОВС СОТ). У справі *Mexico – Tax Measures on Soft Drinks and Other Beverages (WT/DS308, 2006)* Апеляційний орган зазначив, що платежі, які не справляються в межах митного оформлення і не мають ознак митного платежу, не можуть вважатися тарифними заходами навіть за економічної подібності до мита. Аналогічно у справі *Argentina – Measures Affecting the Export of Bovine Hides and*

the Import of Finished Leather (WT/DS155, 2001) встановлено, що платежі, які не відповідають критеріям "звичайних мит" або "інших мит чи зборів", виходять за межі ст. II ГАТТ і не пов'язані зі зв'язаними ставками мит. Отже, ОВС СОТ послідовно виходить із того, що розуміння тарифного бар'єру в міжнародній торгівлі визначається не його економічним ефектом чи регуляторною метою, а юридичною конструкцією – зокрема моментом справляння, порядком стягнення та базою нарахування платежу.

Порівняння *СВАМ* із тарифними методами вказує на відсутність ключових ознак мита. Тарифні платежі нараховуються на митну вартість відповідно до ст. VII ГАТТ та Угоди про визначення митної вартості, тоді як обсяг зобов'язань за *СВАМ* визначається верифікованою кількістю вбудованих вуглецевих викидів. Мита стягуються митними адміністраціями/органами під час митного оформлення. В рамках митного оформлення фактично лише перевіряється наявність у пакеті митних документів сертифіката *СВАМ*, тоді як Механізм функціонує поза межами "звичайних" митних процедур і передбачає подання декларації *СВАМ*, проходження процедур *MRV*, а також придбання сертифікатів. Тарифні методи мають фіскальну природу і формують бюджетні надходження, тоді як *СВАМ* не є митом чи податком і спрямований на забезпечення еквівалентності регуляторних умов для імпортованих товарів. Крім того, *СВАМ* не відповідає природі торговельних захисних заходів (антидемпінгових, компенсаційних чи спеціальних, що можуть проявлятися у вигляді відповідних мит), оскільки не потребує розслідування, не ґрунтується на встановленні шкоди та не пов'язаний із реагуванням на недобросовісні ділові практики.

До речі, можна погодитися, що *СВАМ* формує певну асиметрію між державами в торгівлі з ЄС, крім іншого, для подолання такої "нерівності" пропонується обмеження тарифного регулювання у відповідь на кліматичні заходи ЄС (Іванов, 2025). Окремо зазначимо, що потрібен не лише організаційно-правовий, а й економічний аналіз впливу системи торгівлі викидами в ЄС та її значення для третіх держав загалом (у т. ч. України), і, зокрема, наслідків для конкурентоспроможності окремих галузей і секторів економік, а також перешкод адаптації товаровиробників та імпортерів до вимог Механізму (*Bellora & Fontagné, 2022; Beaufilet et al., 2023; Liu et al., 2005; Даценко, 2025; Лозо & Троян, 2025; Гудіма та ін., 2025*).

Отже, у світлі норм ГАТТ та висновків ОВС СОТ *СВАМ* не підпадає під категорію тарифних інструментів. Його правова природа, побудована на регуляторному механізмі, орієнтованому на "вуглецеві показники" товарів, вимагає подальшої кваліфікації в контексті нетарифного регулювання міжнародної торгівлі. Такий підхід зумовлює інший фокус аналізу: замість перевірки відповідності зв'язаним ставкам

мит необхідно встановити, чи застосовується *СВАМ* на недискримінаційних засадах до всіх імпортерів, а також чи не створює він більш сприятливих умов для товарів, вироблених у межах ЄС. Особливу увагу в цьому контексті привертає питання врахування внутрішніх механізмів ціноутворення на CO₂ у третіх країнах, оскільки різниця в підходах до їх зарахування може стати предметом потенційних претензій за ст. I та III ГАТТ.

3. *СВАМ* у системі нетарифного регулювання міжнародної торгівлі та вимог доступу імпортерів до ринку ЄС

ЮНКТАД розрізняє нетарифні заходи (яке є ширшим поняттям, що включає будь-які інструменти, які мають обмежувальний ефект, хоча це не обов'язково є їхньою основною метою) та нетарифні бар'єри (які із самого початку мають на меті намір обмежити торгівлю) (Орлова, 2001, с. 61–62; Голубєва, 2004; Бураковський та ін., 2015, с. 15; Колісник, 2024, с. 127).

Існує велике різноманіття підходів до класифікації (групування) за різними ознаками нетарифних заходів регулювання міжнародної торгівлі та їх характеристик (*UNCTAD*, 2015; Колісник, 2024, с. 127–128; Олейник & Рошко, 2023; Гаманюк та ін., 2020, с. 5–6; Ксендзук, 2020; Гуцул, 2018, с. 24–31; Кайнара, 2016; Бураковський, 2015, с. 15–20; Голубєва, 2004; Орлова, 2001, с. 62–63).

Економічні дослідження показують, що нетарифні заходи є більшим обмеженням для торгівлі, ніж мита. Щоб зменшити обмежувальний вплив нетарифних заходів, їх застосування повинно проводитися так, щоб забезпечити досягнення цілей регуляторної політики (безпеку та якість продукції, захист навколишнього середовища тощо) та одночасно мінімізувати можливий негативний вплив цих заходів на витрати товаровиробників й імпортерів (Гаманюк та ін., 2020, с. 4). Окремо слід зазначити, що є розуміння, що "попри всі недоліки, система єдиних вимог безпеки до продукції та процедур оцінки відповідності у ЄС вважається найбільш ефективним та успішним прикладом усунення технічних бар'єрів у торгівлі" (Каплюченко, 2016, с. 10).

Загальна заборона обмежень на імпорт та експорт закріплена у ст. XI ГАТТ: "1. Ніякі заборони чи обмеження, крім мит, податків, чи інших зборів, чи то у формі квот, імпортерів або експортерів ліцензій чи інших заходів, не повинні встановлюватися або застосовуватися будь-якою стороною щодо імпорту будь-якого товару, який походить з території будь-якої іншої сторони, або щодо експорту чи продажу на експорт будь-якого товару, призначеного для ввезення на територію будь-якої іншої сторони".

Розглянемо *СВАМ* у системі нетарифного регулювання міжнародної торгівлі через співвідношення з деякими положеннями Угоди про технічні бар'єри у торгівлі (1994).

Відповідно до п. 2.2 ст. 2 Угоди про технічні бар'єри у торгівлі (1994): "Члени забезпечують, щоб технічні регламенти не розроблялися, не приймалися й не застосовувалися з наміром створення непотрібних перешкод для міжнародної торгівлі. Із цією метою технічні регламенти не мають більш обмежувального впливу на торгівлю, ніж це є необхідним для досягнення законних цілей, з урахуванням ризиків, які виникли б в результаті їхнього невиконання. Такими законними цілями є, *inter alia*: ... захист здоров'я чи безпеки людей, тварин або рослин, а також захист навколишнього середовища...". Внаслідок того, що СВМ є важливим елементом інструментарію ЄС для досягнення мети "кліматичного нейтралітету" (Регламент (ЄС) 2023/956, 2023, Преамбула п. 10; Максимова, 2023), його за певних умов можна розглядати в контексті дозволеного винятку "для досягнення законних цілей".

Загалом процедури оцінки відповідності регулюються ст. 5 Угоди про технічні бар'єри у торгівлі (1994), зокрема пунктами 5.1.1 та 5.1.2. У цьому контексті СВМ не встановлює вимог до фізичних (якісних) властивостей імпортованих товарів, але запроваджує обов'язкові процедурні вимоги щодо розкриття та верифікації даних про вбудовані вуглецеві викиди, що мали місце при їх виробництві, від виконання яких залежить можливість доступу товарів на ринок ЄС.

Відповідно до ст. 1.2 і Додатку 1 Угоди про технічні бар'єри у торгівлі (1994) технічний регламент – це документ, "у якому визначено характеристики продукту або пов'язані з ними процеси чи методи виробництва, у тому числі застосовні адміністративні положення, дотримання яких є обов'язковим". СВМ не встановлює обов'язкових процесів та методів виробництва (*processes and production methods*, надалі – *PPMs*) і не змінює фізичних чи функціональних властивостей продукції, його регулятивний вплив спрямований виключно на процедурний порядок підтвердження даних про вбудовані викиди, а не на характеристики безпосередньо товару (*Durel, 2024*). У цьому аспекті вимоги щодо *MRV* за своєю природою наближені до процедур оцінки відповідності, оскільки визначають, які відомості має подати імпортер і як ці дані повинні бути перевірені (верифіковані). Це свідчить про розуміння СВМ як нетарифного прихованого бар'єру, радше процедурного, ніж виробничого характеру.

Практика ОВС СОТ у сфері нетарифного регулювання підтверджує таке тлумачення. У справі *United States – Measures Concerning the Importation, Marketing and Sale of Tuna and Tuna Products (WT/DS381, 2012)* Апеляційний орган встановив, що вимога подання певної інформації або проходження процедури перевірки є нетарифним бар'єром навіть у випадку, коли сам товар не зазнає змін. Це прямо корелюється з природою СВМ: умовою доступу на ринок є підтверджений обсяг вбудованих вуглецевих викидів, а не характеристика товару як такого.

У справі *European Communities – Measures Affecting Asbestos and Asbestos-Containing Products (WT/DS135, 2001)* Апеляційний орган

наголосив, що нетарифні заходи можуть встановлювати обмеження, пов'язані з ризиками, які становить товар, навіть якщо ці методи не змінюють його фізичних характеристик. З огляду на фізичні характеристики товару, також певну аналогію тут можна провести між суттю положень Угоди про технічні бар'єри у торгівлі (1994) і Регламентом (ЄС) 2019/515 (2019), де йдеться, що "обмеженням доступу до ринку" означають накладання умов, які повинні бути виконані, перш ніж товари можуть надаватися на ринку в державі-члені призначення, або умов утримання товарів на такому ринку, які, в обох випадках, вимагають змін однієї або більше характеристик таких товарів, ..., або проведення додаткового тестування (ст. 3 п. 3). Хоча *СВАМ* не спрямований на усунення небезпечних властивостей продукту, логіка рішення підтверджує: нетарифні обмеження можуть ґрунтуватися не на фізичних характеристиках товару, а на додаткових параметрах його виробництва чи обігу, що мають регуляторне значення. У випадку *СВАМ* таким параметром є верифікована вуглецева інтенсивність виробництва.

До речі, наша країна мала цікавий перший досвід наприкінці 2020 р., коли ЄС визнав еквівалентність системи контролю та сертифікації насіння зернових культур в Україні, що є проявом усунення технічного бар'єра (Мовчан, 2021, с. 37).

Як зазначалося, *СВАМ* має "зовнішній" регуляторний ефект, оскільки вимагає від експортерів із третіх країн подання верифікованих даних про вбудовані викиди та компенсування їх вартості шляхом придбання сертифікатів *СВАМ* у разі відсутності в країні походження товару національного механізму ціноутворення на CO₂. У науковій літературі цей ефект описується через концепцію Брюссельського ефекту ("*Brussels Effect*"), яка характеризує здатність регуляторних стандартів ЄС поширюватися на треті країни завдяки визначальному значенню доступу або його обмеженню до внутрішнього ринку ЄС (Bradford, 2020).

Отже, кваліфікація елементів *СВАМ* (насамперед *MRV*) як технічного регламенту або процедури оцінки відповідності у значенні Угоди про технічні бар'єри у торгівлі (1994) вимагає аналізу Механізму з урахуванням стандартів, що застосовуються до технічних регламентів та процедур оцінки відповідності, включно з перевіркою необхідності заходу для досягнення легітимної мети, дотриманням принципу недискримінації, обов'язком визнавати еквівалентні іноземні методи та результати оцінки відповідності ст. 2.7 і 5.1.1 Угоди, а також дотриманням заборони створювати непотрібні перешкоди у міжнародній торгівлі. У цьому контексті Європейський Союз повинен буде довести, що вимоги *MRV* є прозорими, пропорційними заявленим цілям та відкритими для використання достовірних даних і методологій третіх країн (Ahmad, 2025). Невиправдана складність процедур верифікації або відмова визнавати еквівалентні іноземні системи моніторингу може

бути кваліфікована як необґрунтована перешкода в торгівлі, що підвищує ризики для сумісності СВAM з Угодою. Таке визначення правової природи СВAM створює основу для подальшого порівняльного аналізу підходів інших держав до регулювання вуглецевої інтенсивності імпортованих товарів – податкових, фіскальних або змішаних – та їх відповідності або відмінності від моделі ЄС.

4. Порівняльно-правовий огляд деяких національних прикордонних механізмів вуглецевого коригування

За просторовою ознакою СВAM є міжнародним регіональним механізмом, що розповсюджується на всі держави – члени ЄС. Звернемо увагу на національні прикордонні механізми вуглецевого коригування, що застосовуються у Великій Британії та Швейцарії.

Правова конструкція механізму прикордонного вуглецевого коригування у Великій Британії ґрунтується на положеннях *Finance (No. 2) Bill 2025–26*, яким з 1 січня 2027 р. запроваджується новий податковий інструмент – *UK Carbon Border Adjustment Mechanism* (далі – *UK-SVAM*). Зазначений законопроект визначає правовий статус *UK-SVAM* як окремого податкового зобов'язання, платником якого є імпортер окремих категорій товарів, встановлює секторне охоплення, базу оподаткування, порядок визначення вбудованих викидів, а також механізми обчислення, адміністрування та правозастосування відповідного платежу (*UK Parliament, 2025, pp. 139–155*).

UK-SVAM позиціонується саме як податковий інструмент, що застосовується до визначених категорій товарів (наприклад алюмінію, цементу, добрив, водню, заліза та сталі) і стягується з їх імпортерів.

Податковий обов'язок виникає лише у разі перевищення реєстраційного порогу в 50 000 фунтів стерлінгів вартості імпорту відповідних товарів протягом звітного року.

Сума податкового зобов'язання визначається як добуток обсягу вбудованих/включених вуглецевих викидів, що припадають на виробництво товару (*embodied emissions*), розрахованих на підставі верифікованих фактичних даних або значень за замовчуванням (*default values*) та ставки *UK-SVAM*, яка індексується відповідно до вартості викидів у межах "*UK Emissions Trading Scheme*" з урахуванням обсягу безоплатних квот.

UK-SVAM передбачає можливість зменшення або коригування нарахованого зобов'язання на суму врахованої ціни на вуглець, яка була фактично сплачена у країні походження товару, за умови подання належного документального підтвердження. Виробник товару має надати належним чином оформлену інформацію про фактичний обсяг вбудованих вуглецевих викидів або що певна компенсація за викиди вже була сплачена у країні походження товару.

По суті, *UK-SWAM* є аналогічним Механізму коригування вуглецевих викидів на кордоні ЄС (*CBAM*), з акцентом на застосування саме податкового підходу.

Національне нормативно-правове регулювання "вуглецевих платежів" у Швейцарській Конфедерації ґрунтується на *Federal Act on the Reduction of CO₂ Emissions* (2011) (далі – *CO₂ Act*) та підзаконних актах, ухвалених Федеральною радою на його виконання, зокрема *Ordinance on the Reduction of CO₂ Emissions* (2012) (далі – *CO₂ Ordinance*).

Запроваджено Швейцарську систему торгівлі квотами на викиди (*Swiss Emissions Trading System*, далі – *Swiss ETS*), яка охоплює промислові та енергогенеруючі об'єкти з істотними обсягами вуглецевих викидів.

Крім того, запроваджується податок/збір на викиди діоксиду вуглецю (*CO₂ levy*), передбачений *CO₂ Act* (2011), який справляється з викопних палив, що використовуються на території Швейцарії. Оскільки цей податок включається до виробничих витрат підприємств, відповідні товари національного походження вже містять "вуглецеве податкове навантаження". Імпортні товари безпосередньо не оподатковуються податком на викиди діоксиду вуглецю, однак конкурують на внутрішньому ринку держави з товарами, у вартість яких податок уже інтегровано. Для окремих енергоємних підприємств *CO₂ Act* передбачає можливість звільнення або зменшення податкового зобов'язання за умови виконання підтверджених програм скорочення викидів. Така ситуація, по суті, співпадає зі становищем національних товаровиробників Євросоюзу, про що йшлося раніше.

На відміну від ЄС, Швейцарія не запроваджувала окремого механізму прикордонного вуглецевого коригування. Натомість застосовується комбінація національного (внутрішнього) податку на викиди діоксиду вуглецю та національної системи торгівлі квотами (*Swiss ETS*), які певним чином всередині країни частково вирівнюють конкурентні умови і нівелюють фінансове навантаження, пов'язане з ціноутворенням щодо товарів національного та іноземного походження.

Окрему увагу необхідно звернути на міжнародний договір (2020) між ЄС та Швейцарською Конфедерацією про об'єднання їх систем торгівлі викидами парникових газів (*Agreement between the European Union and the Swiss Confederation on the Linking of their Greenhouse Gas Emissions Trading Systems*). Положення зазначеного міжнародного договору закріпили поступове наближення і, зрештою, об'єднання двох систем торгівлі квотами на викиди – *Swiss ETS* та *EU ETS*. На теперішній момент фактично *Swiss ETS* гармонізована з *EU ETS*, що забезпечує узгодженість двох ринків у цій сфері.

Швейцарська система не передбачає подання імпортерами декларацій про викиди, не встановлює *MRV*-зобов'язань на рівні конкретного товару та не вимагає придбання сертифікатів як умови доступу на

внутрішній ринок. Вирівнювання конкурентних умов реалізується виключно через національний механізмів ціноутворення на вуглецеві викиди, який рівною мірою впливає на виробничі процеси, в яких використовується викопне паливо, незалежно від того, чи є кінцевий продукт вітчизняного чи іноземного походження. Такий підхід зменшує адміністративний тягар для товаровиробників, однак має об'єктивні недоліки, оскільки охоплює значно менше секторів, ніж *СВАМ ЄС*, не забезпечує визначення обсягу вбудованих викидів для кожного товару та не гарантує еквівалентності витрат, пов'язаних із викидами, для національних та іноземних товаровиробників (імпортерів).

Порівняльний аналіз підходів ЄС і деяких держав демонструє, що існують різні організаційно-правові механізми коригування вуглецевих викидів і вирівнювання конкурентних умов для національних та іноземних товаровиробників, пов'язаних із "вуглецевими витратами" (а саме: податкова модель Великої Британії, внутрішнє/національне поєднання в одному механізмі квотування і податкового регулювання, без прикордонної складової в Швейцарії). Зазначені практики не містять процедурних вимог до оцінки вбудованих викидів, аналогічних *СВАМ Євросоюзу*, який поєднує обов'язки *MRV* та придбання сертифікатів і залежність імпорту від підтверженого обсягу вбудованих викидів.

Це підтверджує унікальність і регуляторну складність *СВАМ* як "процедурного" бар'єру нетарифного регулювання міжнародної торгівлі, що безпосередньо впливає на його співвідношення з нормами СОТ у цьому аспекті.

Висновки

Отже, з огляду саме на нетарифний характер *СВАМ*, постають питання про те, які саме міжнародно-правові наслідки має така його класифікація; які норми ГАТТ та інших угод СОТ мають у цьому випадку застосовуватися; яким є можливий формат дотримання міжнародно-правових зобов'язань у сфері регулювання міжнародної торгівлі та правового контролю за *СВАМ* у цьому контексті; яким чином третім країнам доведеться адаптуватися до нового режиму доступу імпортих товарів на ринок ЄС. А саме:

- застосування до *СВАМ* ст. I та III ГАТТ 1994, а не ст. II. Оскільки *СВАМ* не є "звичайним митом" або "іншим митом чи збором" у значенні ст. II ГАТТ, його правова оцінка здійснюватиметься не у площині тарифних зобов'язань, а в контексті вимог режиму найбільшого сприяння (ст. I:1) та національного режиму (ст. III:2 та III:4);
- хоча *СВАМ* не належить до "класичних" нетарифних заходів прихованого, технічного характеру, окремі його елементи (насамперед *MRV*) можна кваліфікувати як технічний регламент або процедуру оцінки відповідності у значенні Угоди про технічні бар'єри у торгівлі

(1994). Зміст деяких положень *СВАМ* засновано на обов'язках щодо моніторингу, звітності та верифікації (*MRV*), підтвердженні "екологічної" інформації про вбудовані вуглецеві викиди та залежності імпорту товару від виробничих викидів, пов'язаних з цим товаром, що на теперішній момент фактично формує "процедурний" бар'єр нетарифного регулювання, у межах якого екологічні критерії стають визначальним елементом режиму доступу на ринок ЄС;

- суттєвим наслідком класифікації *СВАМ* як нетарифного заходу (на відміну від тарифних бар'єрів) стає можливість застосування в такому випадку ст. XX ГАТТ як правової підстави для обґрунтування необхідності його введення (захист життя і здоров'я людей (*XX(b)*) та збереження вичерпних природних ресурсів (*XX(g)*);

- вірогідність формування нового глобального прецеденту щодо заходів, заснованих на вимогах до процесів і методів виробництва (*PPMs*), оскільки *СВАМ* є першим всеохопним правовим механізмом нетарифного регулювання, що ґрунтується на *PPMs*, які не змінюють властивостей товару (*non-product-related PPMs*), адже він не змінює фізичних характеристик товару, але встановлює регуляторні умови його допуску на ринок Європейського Союзу. Якщо сумісність *СВАМ* із нормами СОТ буде підтверджено судовою практикою ОВР СОТ, це фактично легітимізує екологічні вимоги процесів і методів виробництва (*PPMs*) як прийнятний інструмент регулювання міжнародної торгівлі. Такий розвиток може зумовити появу аналогічних національних механізмів у Канаді, США, Японії та посилити глобальну тенденцію зміщення акценту від лібералізації торгівлі до регулювання, орієнтованого на досягнення кліматичних цілей;

- системний вплив *СВАМ* на треті країни та міжнародні договірні відносини між ними та ЄС (*Beaufils et al., 2023*). Оскільки Механізм не встановлює ставок і не має природи мита, держави-експортери змушені адаптуватися саме до процедурних вимог – формувати верифіковані *MRV*-системи, стандарти оцінки викидів та власні методики визначення вбудованих викидів. У двосторонніх угодах з Європейським Союзом питання узгодження кліматичного регулювання може стати новою умовою доступу на ринок або гармонізації певних процедур. Для України такі наслідки є особливо значущими, оскільки статус країни-кандидата на членство в ЄС і відповідна інтеграція з Євросоюзом вимагають технічної та процедурної сумісності з *EU ETS* і запровадження повного циклу моніторингу, звітності та верифікації (*MRV*) викидів на рівні підприємств.

Отже, класифікація Механізму коригування вуглецевих викидів на кордоні ЄС як "процедурного" бар'єру нетарифного регулювання, з відповідним інструментарієм, заснованого на аналізі виробничих процесів, змінює усталений підхід до правового регулювання доступу товарів на

ринки. На перший план виходить відповідність процедурним вимогам моніторингу, звітності та верифікації (MRV) викидів. Міжнародне і національне організаційно-правове закріплення і практичне запровадження цих процедур зумовлює включення параметрів виробничих процесів до сфери регулювання міжнародної торгівлі та потребує адаптації та/або гармонізації національних систем "вуглецевого контролю" третіх країн до вимог ЄС. Такий підхід створює підґрунтя для подальшого розвитку передусім нетарифних заходів регулювання міжнародної торгівлі, що ґрунтуються на характеристиках виробничих процесів, які прямо і безпосередньо не пов'язані з торгівлею, це вже спостерігається в судовій практиці ОВС СОТ і з часом неодмінно впливатиме на формування відповідних універсальних міжнародно-правових норм у рамках СОТ.

У подальшому дослідження тематики щодо СВМ мають зосередитися на аналізі практики застосування Механізму на постійній основі (особливо в організаційно-правових та економічних аспектах); базуватися на змісті рішення Органу врегулювання спорів СОТ (ОВС СОТ), яке буде винесене у справі *russia – European Union (Carbon Border Adjustment Mechanism, 2025)* з огляду на міжнародно-правові зобов'язання у сфері міжнародної торгівлі та, відповідно, в контексті права СОТ; містити оцінку ефективності Механізму в коротко- і довгостроковій перспективі з екологічної, економічної та юридичної точок зору для всіх суб'єктів, як публічно-правових (ЄС, третіх держав), так і приватноправових (безпосередньо виробників, імпортерів та експортерів); окрему увагу звертати на моніторинг і порівняльний аналіз національних підходів інших держав до регулювання вуглецевої інтенсивності імпортованих товарів тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

Agreement between the European Union and the Swiss Confederation on the linking of their greenhouse gas emissions trading systems. (2024, December 4). Document 22017A1207(01). https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_internation/2017/2240/oj/eng

Ahmad, I. (2025). Review of Content Analysis of EU's Carbon Border Adjustment Mechanism Concerning Consistency with WTO. *International Journal of Law and Legal Advancement*, 1(1). <https://doi.org/10.64060/IJLLA.v1i1.4>

Beaufils, T., Ward, H., Jakob, M. et al. (2023). Assessing different European Carbon Border Adjustment Mechanism implementations and their impact on trade partners. *Commun Earth Environ*, (4), 131. <https://doi.org/10.1038/s43247-023-00788-4>

Bellora, C., & Fontagné, L. (2022). EU in Search of a WTO-Compatible Carbon Border Adjustment Mechanism. *Working Paper, 2022-01*. https://ceprii.fr/PDF_PUB/wp/2022/wp2022-01.pdf

Bradford, A. (2020). *The Brussels Effect: How the European Union Rules the World*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780190088583.001.0001>

Directive 2003/87/EC of the European Parliament and of the Council of 13 October 2003 establishing a scheme for greenhouse gas emission allowance trading within the Community and amending Council Directive 96/61/EC (Text with EEA relevance). (2024). Current consolidated version: 01/03/2024. Document 32003L0087. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2003/87/oj/eng>

Durel, L. (2024). Border carbon adjustment compliance and the WTO: the interactional evolution of law. <i>Journal of International Economic Law</i> , 27(1). https://doi.org/10.1093/jiel/jgae007	
EU. European Council. (n.d.). <i>Fit for 55</i> . https://www.consilium.europa.eu/en/policies/fit-for-55/	
Ivanova, R. (2025). Customs Tariff Regulation in the Context of WTO Law: Ukraine's Commitments, Implementation, and Prospects for Trade Facilitation. <i>Національні інтереси України</i> , 4(9). https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-4(9)-308-318	Ivanova, R. (2025). Customs Tariff Regulation in the Context of WTO Law: Ukraine's Commitments, Implementation, and Prospects for Trade Facilitation. <i>National interests of Ukraine</i> , 4(9). https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-4(9)-308-318
Kaduk, O. (2021). Promotion of renewable energy in the EU and Ukraine. <i>Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal</i> , (7). https://doi.org/10.18523/kmlpj249913.2021-7.129-147	
Lim, B., Hong, K., Yoon, J., Chang, J.-I., & Cheong, I. (2021). Pitfalls of the EU's Carbon Border Adjustment Mechanism. <i>Energies</i> , 14(21) https://doi.org/10.3390/en14217303	
Liu, J., Wang, W., Jiang, T., Ben, H., & Dai, J. (2025). Carbon Border Adjustment Mechanism as a Catalyst for Greenfield Investment: Evidence from Chinese Listed Firms Using a Difference-in-Differences Model. <i>Sustainability</i> , 17(8). 3492. https://doi.org/10.3390/su17083492	
Maksymova, I. (2023). Digitalization-based integration of climate policies of Ukraine and the EU. <i>Journal of European Economy</i> , 22(1). https://doi.org/10.35774/jee2023.01.093	
Regulation (EU) 2019/515 of the European Parliament and of the Council of 19 March 2019 on the mutual recognition of goods lawfully marketed in another Member State and repealing Regulation (EC) No. 764/2008 (Text with EEA relevance). (2019). Document 32019R0515. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/515/oj/eng	
Regulation (EU) 2023/956 of the European Parliament and of the Council of 10 May 2023 establishing a carbon border adjustment mechanism. (2023). Current consolidated version: 20.10.2025. Document 32023R0956. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/956/oj/eng	
Switzerland. The Federal Assembly of the Swiss Confederation. (2025). <i>Federal Act on the Reduction of CO2 Emissions (CO2 Act) of 23 December 2011 (Status as of 1 January 2025)</i> (SR 641.71). https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2012/855/en	
Switzerland. The Swiss Federal Council. (2019). <i>Ordinance on the Reduction of CO2 Emissions (CO2 Ordinance)</i> (SR 641.711, amended 13 November 2019). https://www.news.admin.ch/news/message/attachments/59069.pdf	
UK Parliament. (2025). Finance (No. 2) Bill 2025–26 (Bill 342). https://publications.parliament.uk/pa/bills/cbill/59-01/0342/240342.pdf	
UNCTAD. (2015). <i>International classification of non-tariff measures</i> . 2012 Version. https://unctad.org/system/files/official-document/ditctab20122_en.pdf	
World Trade Organization. (2001). <i>Argentina – Measures Affecting the Export of Bovine Hides and the Import of Finished Leather</i> . Report of the Panel (WT/DS155/R). https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=Q:/WT/DS/155R.pdf&Open=True	
World Trade Organization. (2001). <i>European Communities – Measures Affecting Asbestos and Asbestos-Containing Products</i> . Report of the Appellate Body (WT/DS135/AB/R). https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/135abr_e.pdf	
World Trade Organization. (2006). <i>Mexico – Tax Measures on Soft Drinks and Other Beverages. Report of the Appellate Body</i> (WT/DS308/AB/R). https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=Q:/WT/DS/308ABR.pdf&Open=True	
World Trade Organization. (2012). <i>United States – Measures Concerning the Importation, Marketing and Sale of Tuna and Tuna Products</i> (WT/DS381). Appellate Body Report. https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=Q:/WT/DS/381ABR.pdf&Open=True	
World Trade Organization. (2025). <i>russia – European Union (Carbon Border Adjustment Mechanism)</i> . Request for consultations by the russian federation (WT/DS639/1). https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=Q:/G/L/1573.pdf&Open=True	
Бураковський, І., Кравчук, К., Мовчан, В. та ін. (2015). <i>Технічні бар'єри та санітарні та фітосанітарні заходи в міжнародній торгівлі: види, тенденції розвитку, регулювання</i> . http://www.ier.com.ua/files/publications/Books/Sanitary_measures.pdf	Burakovskiy, I., Kravchuk, K., Movchan, V. et al. (2015). <i>Technical barriers and sanitary and phytosanitary measures in international trade: types, development trends, regulation</i> . http://www.ier.com.ua/files/publications/Books/Sanitary_measures.pdf

Бураковський, І., Мовчан, В., Кравчук, К., Кузяків, О., Федець, І., Коссе, І., Бетлій, О., Кравчук, В., Шинкарук, К., Дворак, Я., & Куценко, К. (2012). <i>Членство України в СОТ: інституційні та економічні ефекти</i> . Інститут економічних досліджень і політичних консультацій. http://www.ier.com.ua/files/publications/News/2012/28.11.2012_presentations/Report_for_presentation_26-11-2012_final.pdf	Burakovskiy, I., Movchan, V., Kravchuk, K., Kuziakiv, O., Fedets, I., Kosse, I., Betlii, O., Kravchuk, V., Shynkaruk, K., Dvorak, Ya., & Kutsenko, K. (2012). <i>Ukraine's Membership in the WTO: Institutional and Economic Effects</i> . Institute for Economic Research and Policy Consulting. http://www.ier.com.ua/files/publications/News/2012/28.11.2012_presentations/Report_for_presentation_26-11-2012_final.pdf
Вагагович, М. І. (2017). Сучасні теоретичні засади митного регулювання в контексті державного регулювання національної економіки: міжнародні аспекти. <i>Ефективна економіка</i> , (8). http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6933	Vatahovych, M. I. (2017). Modern Theoretical Principles of Custom Regulations in the context of state regulation of the national economy: international aspects. <i>Efficient economy</i> , (8). http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6933
Гаманюк, О., Таран, С., Хорунжа, М., Шепотило, О., & Яворський, П. (2020). <i>Експорт України до ЄС: вплив нетарифних заходів</i> . https://kse.ua/wp-content/uploads/2020/02/EU-NTMs_2020-02-18_new-1.pdf	Hamaniuk, O., Taran, S., Khorunzha, M., Shepotylo, O., & Yavorskyi, P. (2020). <i>Ukrainian exports to the EU: the impact of non-tariff measures</i> . https://kse.ua/wp-content/uploads/2020/02/EU-NTMs_2020-02-18_new-1.pdf
<i>Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947)</i> . (1947). ГАТТ. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#Text	<i>General Agreement on Tariffs and Trade (GATT 1947)</i> . (1947). GATT. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#Text
<i>Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 року (ГАТТ 1994)</i> . (1994). СОТ. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_003#Text	<i>General Agreement on Tariffs and Trade 1994 (GATT 1994)</i> . (1994). WTO. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_003#Text
Голубева, В. О. (2004). <i>Міжнародно-правове регулювання зовнішньоторговельної діяльності та національне законодавство України (нетарифний аспект)</i> [Дис. канд. юр. наук]. Українська академія зовнішньої торгівлі.	Golubieva, V. O. (2004). <i>International Legal Regulations of Foreign Economic Activities and Ukrainian National Legislation (Non-Tariff Aspect)</i> [Doctoral dissertation]. Ukrainian Academy of Foreign Trade.
Гордієнко, А. В. (2024). Європейські нормативно-правові акти з охорони атмосферного повітря та повітряного простору. <i>Право та державне управління</i> , (2). https://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2024/36.pdf	Gordienko, A. V. (2024). European regulatory legal acts on air and airspace protection. <i>Law and public administration</i> , (2). http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2024/36.pdf
Гудіма, Т. С., Джабраїлов, Р. А., & Єремєєва, Н. В. (2025). Перспективи вдосконалення правового регулювання відносин з впровадження вуглецевих кредитів в Україні. <i>Науковий вісник Ужгородського національного університету</i> , 90(2). https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.2.40	Hudyma, T. S., Dzhabrailov, R. A., & Yermicieva, N. V. (2025). Prospects for enhancing the legal framework for carbon credit implementation in Ukraine. <i>Scientific Bulletin of Uzhhorod National University</i> , 90(2). https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.2.40
Гужва, І. Ю. (2017). <i>Актуалітети зовнішньоторговельної політики України</i> . Національна академія управління. https://nam.kyiv.ua/files/publications/monograf-0711.pdf	Guzhva, I. Yu. (2017). <i>Current Issues in Foreign Trade Policy of Ukraine</i> . National Academy of Management. https://nam.kyiv.ua/files/publications/monograf-0711.pdf
Гуцул, І. А. (2018). <i>Митна політика зарубіжних країн</i> . Тернопільський національний економічний університет.	Hutsul, I. A. (2018). <i>Customs policy of foreign countries</i> . Ternopil National Economic University.
Даценко, А. (2024). Вплив "СВАМ" на розвиток та конкурентоспроможність металургійної галузі України. <i>Економіка та суспільство</i> , (70). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-99	Datsenko, A. (2024). The influence of "CBAM" on the development and competitiveness of the metallurgical industry of Ukraine. <i>Economy and society</i> , (70). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-99
Даценко, А. (2025). Особливості адаптації металургії України до механізму транскордонного вуглецевого регулювання. <i>Здобутки економіки: перспективи та інновації</i> , (17). https://doi.org/10.5281/zenodo.15220994	Datsenko, A. (2025). Peculiarities of adaptation of Ukrainian metallurgy to the mechanism of cross-border carbon regulation. <i>Economic achievements: prospects and innovations</i> , (17). https://doi.org/10.5281/zenodo.15220994

Європейська Бізнес Асоціація. (2025). <i>CBAM: транскордонний вуглецевий податок ЄС: що це і як вплине на бізнес?</i> https://eba.com.ua/ua/cbam-transkordonnyj-vugletsevyj-podatok-yes-shho-tse-iyak-vplyne-na-biznes/	European Business Association. (2025). <i>CBAM: the EU cross-border carbon tax: what it is and how it will affects business?</i> https://eba.com.ua/cbam-transkordonnyj-vugletsevyj-podatok-yes-shho-tse-iyak-vplyne-na-biznes/
Іванов, Є. (2025). Механізм вуглецевого коригування імпорту (СВАМ) як чинник поглиблення асиметричності в торгівлі між Україною та ЄС. <i>Via Economica</i> , (8). https://doi.org/10.32782/2786-8559/2025-8-6	Ivanov, Ye. (2025). Carbon border adjustment mechanism as a factor in deepening asymmetry in trade between Ukraine and the EU. <i>Via Economica</i> , (8). https://doi.org/10.32782/2786-8559/2025-8-6
Кайнара, Д. О. (2016). Теоретичні засади торговельний бар'єрів. <i>Ефективна економіка</i> , (2). http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2016/36.pdf	Kainara, D. O. (2016). The Theoretical Basis of Trade Barriers. <i>Efficient economy</i> , (2). http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2016/36.pdf
Каплюченко, Т. В. (2016). <i>Правове регулювання ринкового нагляду на внутрішньому споживчому ринку непродовольчих товарів ЄС</i> [Автореф. дис. канд. юр. наук]. Національний університет "Одеська юридична академія".	Kapliuchenko, T. V. (2016). <i>Legal Regulation of market surveillance on the EU Internal Consumer Market for Non-Food Products</i> [Abstract of Candidate's thesis in Law]. National University "Odessa Law Academy".
Колісник, А. С. (2024). Значення нетарифних бар'єрів у правовому регулюванні міжнародних торговельних відносин. <i>Науковий вісник Ужгородського національного університету</i> , 86(2). http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/320292/310872	Kolisnyk, A. S. (2024). The Importance of Non-Tariff Barriers in the Legal Regulation of International Trade Relations. <i>Scientific Bulletin of Uzhhorod National University</i> , 86(2). http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/320292/310872
Ксендзук, В. В. (2020). <i>Механізми формування та реалізації державної зовнішньоторговельної політики України</i> . О. О. Євенок. https://eztur.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8060/%D0%9A%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B7%D1%83%D0%BA_%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y	Ksendzuk, V. V. (2020). <i>Mechanisms of Formation and Implementation of the State Foreign Trade Policy of Ukraine</i> . O. O. Yevenok. https://eztur.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8060/%D0%9A%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B7%D1%83%D0%BA_%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
Лозо, О. В., & Троян, А. О. (2025). Правове регулювання системи торгівлі викидами парникових газів: досвід ЄС і перспективи для України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i> , (10). https://lsej.org.ua/10_2025/36.pdf	Lozo, O. V., & Troian, A. O. (2025). Legal Regulation of the Greenhouse Gas Emissions Trading system: EU Experience and Prospects for Ukraine. <i>Legal Scientific Electronic Journal</i> , (10). https://lsej.org.ua/10_2025/36.pdf
Мовчан, В., Коссе, І. та ін. (2021). <i>Інтеграція в рамках асоціації: динаміка виконання Угоди між Україною та ЄС. Аналітичний звіт</i> . http://www.ier.com.ua/files/Projects/Integration_UA_EU/Report_Integration_final_ua.pdf	Movchan, V., Kosse, I. et al. (2021). <i>Integration within the framework of the association: the dynamics of the implementation of the Agreement between Ukraine and the EU. Analytical report</i> . http://www.ier.com.ua/files/Projects/Integration_UA_EU/Report_Integration_final_ua.pdf
Олейник, А.-М. С., & Рошко, С. М. (2023). Аналіз впливу тарифних та нетарифних обмежень на торговельні відносини ЄС та України. <i>Науковий вісник Ужгородського національного університету</i> , (49). http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/49_2023ua/20.pdf	Oleinyk, A.-M. S., & Roshko, S. (2023). Analysis of the Impact of Tariff and Non-Tariff Restrictions on Trade Relations Between the EU and Ukraine. <i>Scientific Bulletin of Uzhhorod National University</i> , (49). http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/49_2023ua/20.pdf
Орлова, В. М. (2001). Нетарифні обмеження у міжнародній торгівлі: спроба концептуальної оцінки. <i>Наукові записки. Серія: Економічні науки</i> , (19). https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2c7df494-5c75-4f85-a58e-26d5b48f4832/content	Orlova, V. M. (2001). Non-Tariff Barriers in International Trade: an Attempt of Conceptual assessment. <i>Scientific notes. Series: Economic sciences</i> , (19). https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2c7df494-5c75-4f85-a58e-26d5b48f4832/content
Поєдинок, В. (2024). Механізм "справедливого переходу" як складова європейського зеленого курсу. <i>Економіка та право</i> , 75(4). https://doi.org/10.15407/econlaw.2024.04.052	Poiedynok, V. (2024). The "just transition" mechanism as a component of the European green deal. <i>Economics and law</i> , 75(4). https://doi.org/10.15407/econlaw.2024.04.052

Угода про застосування статті VII Генеральної угоди про тарифи й торгівлю 1994 року. (1994). COT. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_011#Text	Agreement on Implementation of Article VII of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994. (1994). WTO. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_011#Text
Угода про технічні бар'єри в торгівлі: міжнародний договір. (1994). COT. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_008#Text	Agreement on Technical Barriers to Trade. (1994). WTO. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_008#Text
Центр економічного відновлення. (2025). <i>Вуглецеве мито CBAM і українська промисловість: виклики та ризики</i> . Українська енергетика. https://ua-energy.org/uk/posts/vuhletseve-myto-cbam-i-ukrainska-promyslovist-udar-chy-mozhlyvist	Centre for Economic Recovery. (2025). <i>CBAM carbon levy and Ukrainian industry: challenges and risks</i> . Ukrainian Energy. https://ua-energy.org/uk/posts/vuhletseve-myto-cbam-i-ukrainska-promyslovist-udar-chy-mozhlyvist

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що не мають фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не має відносин з державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автори працюють в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів і редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Автори не отримували прямого фінансування для цього дослідження.

Голубева, В., & Головка, С. (2026). *CBAM у системі регулювання міжнародної торгівлі*. *Ius Modernum*, 2(143), 13–33. [https://doi.org/10.31617/3.2026\(143\)02](https://doi.org/10.31617/3.2026(143)02)

*Надійшла до редакції 15.12.2025.
Отримано після доопрацювання 21.01.2026.
Прийнято до друку 25.02.2026.
Публікація онлайн 19.06.2026.*